

Яковина О.

Тарас Шевченко и метафизическое Я человека

Статья поднимает проблему гуманитарного кризиса в шевченкознaвствe, связанного с влиянием на науку поп-культуры и интернетной глобалистики. Появление в литературоведении термина "транзитная культура" свидетельствует о расширении этого явления и на научное мышление. Автор статьи указывает на возможность расширения интермедиального метода за счет синтеза интерсемиотических кодов искусства и науки. Так используются лингвопсихологические каналы сознания, чтобы противостоять матрицам восприятия. Это стало возможным благодаря возрождению в XX столетии герменевтики как опыта защиты истины в науке и искусстве. Научный поиск целостности сознания предполагает генеральность. Последнее указывает на личность Тараса Шевченко.

Ключевые слова: метафизическое Я; целое; целостность; поликультурность; полифонизм культуры; эмос; бытие; антиструктуры; диалог; аналогическая действительность и апории реципиента.

Yakovyna O.

Taras Shevchenko and metaphysical person of man

The article raises the problem of modern humanitarian crisis in Shevchenko studies due to the influence on science of pop culture and Web address globalization. The appearance in literary criticism the term "transit culture" indicates the spread of this phenomenon on scientific thinking also. The author emphasizes the possibility of expanding intermedial method due to the synthesis of art and science intersemiotic codes. Since they are used linguistical and psychological channels of consciousness for to counter the perception matrix. In the twentieth century it became possible thanks to the restoration of hermeneutics as the protection of truth in science and art. Scientific search of the consciousness whole provides the possibility a meeting with genius. Last post indicates the identity of Taras Shevchenko.

Key words: metaphysical person of man; whole; integrity; multiculturalism; polyphony of culture; ethos; being; antistructure; dialogue; similar to reality and the paradoxes of the recipient.

УДК 821.161.2—1.09ШевченкоТ.

**М. Наєнко, д-р філол. наук, проф.,
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка**

"МОСКОВСЬКА БЛЕКОТА" І РОСІЙСЬКІ МОТИВИ В ПОЕЗІЇ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Йдеться про теоретичне й історико-літературне значення мотиву як рушійної сили будь-якого художнього твору. А також – про осмислення суто російських мотивів в поезії Тараса Шевченка. Автор аналізує найвідоміші твори поета, в яких російські мотиви постають центром його естетичної думки. Звернуто також увагу на переклади творів Шевченка російською мовою.

Ключові слова: поезія, текст, російський мотив, імперська ідеологія, художній образ, переклад.

Говорячи про так званий зміст у художньому творі, літературознавці найчастіше оперують таким поняттям, як "тема". Коли йдеться про прозовий чи драматичний твір, то воно видається

цілком прийнятним. Що ж до віршованої поезії, то виникає одне дуже суттєве запитання: адже поезія – зрідні музиці, а там про "тему" частіше говорять лише у зв'язку з оперними чи симфонічними творами, тобто, творами так званих великих музичних форм. А *романс, пісня, соната, ноктюрн* та інші "малі" жанри музики? Фахівці домовилися, що "тема" цих жанрів має іменуватися "мотивом". На основі такої домовленості сформувалася і традиція, що на термін "мотив" найбільше прав мають лише музиканти, музикознавці (3, 594). І тому їх ревниві погляди в бік дослідників, які використовують цей термін в інших мистецтвах, зрозуміти не важко. Але це – в номінативному значенні, але кожне слово-термін, як відомо, це ще й метафора; в нашому випадку метафора, яка своїм корінням сягає латинського дієслова "рухати" (*motions* – рух). А рушійною силою в будь-якому мистецтві є саме він – мотив. В художній літературі спеціалісти визначають його як стійкий, семантично насичений смисловий елемент тексту, що постає складником другої, більш загальної структурної частини будь-якого твору – сюжету. Любителі статистики підраховали, що в кожного письменника "експлуатуються" до десятка чи й більше головних мотивів, які в свою чергу можуть бути збагачені десятками інших мікро- і макромотивів. У Михайла Лермонтова, наприклад, це "свобода і воля", "батьківщина" і "спокій", "самотність" і "мандри", "пам'ять" і "забуття" тощо (3, 290). Але це тільки ті мотиви, які прийнято називати головними. А в кожному окремому творі є не те що другорядні, а такі, що "працюють" на головні і забезпечують явище, що іменується поліфонією як обов'язковою рисою справжнього художнього твору. В поемі Т. Шевченка "Кавказ", у якій ідеться про форми пригнічення одного народу іншим ("*застукали сердешну волю / та й цькуємо*") (10, 344, далі – в тексті номер тому і сторінки), втілено від 15 до 20-ти мікромотивів, без яких головний постає щонайбільше як публіцистична інформація.

Вважається, що найважливішою рисою мотиву є його невичерпність, неповна реалізованість у тексті твору. Тому письменник може повертатися до нього по кілька разів і в різних творах. У багатомотивній поезії Т. Шевченка є твори, які можна назвати лейтмотивними або такими, в яких мотиви повторюються по кілька разів. Серед них так звані фольклорні мотиви, мотиви біблійні, історичні чи, умовно кажучи, мотиви сучасної дії. У вужчому значенні Шевченко звертався до мотивів сільського буття чи регіональної історії різних народів: Кавказу ("*...чурек і сакля – все твоє*"), Чехії ("*Слава тобі, любомудре, / Чеху-слав'янине!*"), США ("*...чи діждемося Вашингтона / з новим і праведним законом*") і навіть неблизький до України далекий і близький Схід ("*В непробудимому Китаї, / В Єгипті темному, у нас, / І понад Індом і*

*Ефратом... / Дрібніють люди на землі, / Ростуть і висяться царі..."; 2, 356-358); ("Во Іудеї, во дні они, / Во время Ірода-царя, / В Сіоні й навколо Сіона / Романські п'яні легіони / Паскудились..." (2, 309). В усіх випадках це не публіцистичні, а саме художні мотиви, сприймати які слід тільки в метафоричному (узагальнюючому) смислі. Тому і Китай, і Сіон, і Єгипет у Шевченка – це Україна з її сусідами і його, поетова, епоха. Як, скажімо, в Олександра Блока, який говорив, що (за свідченням поета В. Зоргенфрея) його вірші про скіфів і азіатів – *"это всё о России"* (10).*

Суто російські мотиви – одне з дискусійних питань і в давнішому, і в сучасному літературознавстві. Дискусії виникають тому, що в тих мотивах слід бачити не "країну" (як робили це різних мастей вульгаризатори від науки і політики), а художній образ з російським забарвленням. А в ньому (образі) Т. Шевченко відтворював, як мінімум, дві-три Росії – культурну, етнічно-географічну і імперську (з усіма її царськими сатрапами). В першій Росії Т. Шевченко бачив генія першого пензля Карла Брюллова (за висловом Є. Баратинського) (11), талановитого поета і носія високих людських чеснот В. Жуковського, об'єктивних і совісних літераторів М. Чернишевського, М. Добролюбова, М. Некрасова та багатьох інших. К. Брюллов і В. Жуковский були ініціаторами викупу Т. Шевченка з кріпацтва; їм Т. Шевченко присвятив натхненні свої відгуки – або в присвяті В. Жуковському поеми "Катерина" (1, 92), або в записі про Великого Карла (як називав Брюллова Жуковский) у своєму "Журналі": *"Великий Брюллов черты одной не позволял себе провести без модели, а ему, как исполненному силою творчества, казалось бы это позволительным. А он, как пламенный поэт и глибокий мудрец-сердцевед, облакал свои выспренные фантазии в формы непорочной вечной истины. И потому-то его идеалы, полные красоты и жизни, кажутся нам такими милыми, такими близкими, родными"* (5, 52). Боготворив Шевченко Брюллова і тоді, коли дорікав собі за... свою поетичну творчість: *"Я хорошо знал, что живопись – моя будущая профессия, мой насущный хлеб. И вместо того, чтобы изычить её глубокие таинства, и ещё под руководством такого учителя, как бессмертный Брюллов, я сочинял стихи, за которые мне никто ни гроша не заплатил и которые, наконец, лишили меня свободы, и которые я, несмотря на всемогущее бесчеловечное запрещение, я всё-таки втихомолку кропаю. И даже подумываю иногда о тиснении... этих плаксивых, тощих детей своих. Право, странное это неугомонное призвание"* (5, 36).

"Тиснення", тобто – друкування "дітей своїх", Т. Шевченко здійснив у Петербурзі через три роки після цього останнього запису в Петербурзі за фінансового сприяння мецената Симиренка. Це був

другий (через двадцять років) збірник поезій Т. Шевченка з тією ж назвою, що і перший: "Кобзар". Аналітичні й найбільш захоплені рецензії на нього опублікували найвідоміші російські й українські критики того часу: М. Чернишевський, М. Добролюбов, М. Костомаров. М. Добролюбов акцентував, що Т. Шевченко цілком народний поет, якого не можна назвати в Росії; М. Чернишевський стверджував, що після з'яви в літературі Т. Шевченка Україна не потребує нічийого визнання (як Польща після з'яви в ній А. Міцкевича) (7, 54, 86). Свої відгуки про поезію Т. Шевченка з його збірника "Кобзар" залишили також О. Плещеев, О. Герцен, І. Тургенєв та інші письменники, яких Т. Шевченко глибоко поважав і вважав уособленням усього того кращого, чим багата духовна, інтелектуальна Росія. Щирий і натхненний відгук він залишив у своєму "Журналі" про творчість М. Салтикова-Щедріна як автора "Губерских очерков": *"Я благоговею перед Салтыковым. О Гоголь, наш бессмертный Гоголь! Какою радостью возрадовалась бы благородная душа твоя, увидя вокруг себя таких гениальных учеников своих. Други мои, искренние мои! Пишите, подайте голос за эту бедную, грязную, опаскуженную чернь! За этого поруганного бессловесного смерда"* (5, 93). Доречно згадати, що про Гоголя Т. Шевченко ще за його життя створив глибоке за змістом і пафосом послання, якому немає рівного в усьй світовій гоголіані. І не можна не подивуватися, що його досі не помічають укладачі збірників творів присвячених М. Гоголю. Два роки тому в Москві вийшов збірник поетичних посьват автору "Вечорів..." із назвою "Небесный огонь" (4, 3–112), до якого потрапили (в тому числі) й дуже посередні твори та переклади російських і європейських авторів (з мови ідиш, шведської та ін.), а для послання Т. Шевченка "Гоголю" місця там не знайшлося. Вмістити його в збірнику треба було б хоча заради цих чотирьох рядків з послання:

*Всі оглухли – похилились
В кайданах... байдуже...
Ти смієшся, а я плачу,
Великий мій друже* (1, 284).

Тут, в одному катрені постає портрет усієї самодержавної імперії XIX століття: довкруг бачаться похилені людські голови та закуті в кайдани руки-ноги, а над усім цим одному поету доводиться плакати-ридати, а другому сміятись. Інакше кажучи, перед нами один із варіантів найвідомішого вислову О. Пушкіна про гоголівський "сміх крізь сльози".

Заглиблюючись у пекло імперського самодержавства Росії, в якій *"одна Сибір несходима, / А тюрм, а людю..."* (1, 345), Т. Шевченко відкривав світові царство зла, яке, незалежно від географічного місцезнаходження, є най ганебнішим винаходом людської

цивілізації. *"За кого ж ти розіп'явся, / Христе, сине Божий?"* - звертався поет до сина Божого в поемі "Кавказ", картаючи силове загарбництво Російською імперією кавказьких народів, але думаючи насамперед про народ України (1, 346). *"Моя Україно! / За що тебе сплюндровано, за що, мамо, гинеш?"* – читаємо в його поемі "Розрита могила" (1, 252). В цьому творі вказано і бік головного винуватця гибіння України у складі Російської імперії – Богдан Хмельницький. Персоніфікована Україна згадує йому (Богданові) укладення в 1654 році Переяславської унії, внаслідок чого вона (Україна) потрапила в трьохсотлітнє рабство. Офіційно це рабство іменувалося добровільним возз'єднанням України з імперською Росією. Шевченко не сприймав того "возз'єднання" і тому на голову Богдана посипалось найтяжче прокляття, яке можна була почути лише з материнських уст: *"Ой Богдане! Нерозумний сину!.. Якби була знала, / У колисці б задушила, / Під серцем приспала"* (1, 252). Антибогдановські мотиви в поезії Шевченка періодично зринали і в інших його поезіях, а причина залишалася та ж сама: заміна Богданом одного (польського) ярма, на інше – російсько-імперське. Тому у вірші "Якби-то ти, Богдане п'яний..." Хмельницького проклинає вже не Україна-мати, а узагальнений ліричний герой:

*Аміль тобі, великий муже!
Великий, славний! Та не дуже...
Якби ти на світ не родивсь
Або в колисці ще упивсь...
То не купав би я в калюжі
Тебе преславного. Аміль (2, 308).*

Художня реалізація антиімперських мотивів рясніє в поета частим уживанням епітета з "московським" змістом: *"московська грязь", "московська чаша", "московська отрута", "московська блекота", "московські ребра"* – все це не присвійні прикметники, а ідеологічні епітети з російсько-імперською символікою, за якою, що дуже важливо, ніяк не стоїть характеристика народу Росії; для поета цей народ перебував у такому ж пригніченому стані, що й народи інших національностей імперії: молдовани, фінни, кавказці та ін. Пригнічення їх супроводжувалося пролиттям такої кількості сліз та крові, що *"напоїть / всіх імператорів би стало"* (1, 344). Тим часом, імперський офіціоз запевняв на всіх перехрестях, що народи Росії абсолютно вдоволені своїм статусом і тому не мають ніяких ні до кого претензій. Т. Шевченко подібну маячню "прокоментував" одним із найвідоміших його афоризмів: *"У нас... / Од молдованина до фіна / На всіх язиках все мовчить, / Бо благоденствує"* (1, 345).

В одному з найбільш проникливих чотиривіршів Т. Шевченка ("О люди...") антиімперський мотив звучить як поетична емблема: *"О люди, люди-небораки, / Нащо здалися вам царі, / Нащо здалися вам*

псарі, / Ви ж таки люди – не собаки!" (2, 363). Художня "претензія" до людей-неборак і царів-псарів у Шевченка не могла не виникнути не тільки тому, що ці "царі" загарбали його Україну, але й тому, що вони (особі царя Миколи I – в народі "Палкіна") за його поетичну творчість покарали найжорстокішою карою: десять літ солдатчини, *"с запрещением писать и рисовать"*. Дослівно й розгорнуто цей вирок у слідчій справі Кирило-Мефодіївського братства звучав так: "Обо всем этом всеподданнейше положено государю императору и его величество высочайше повелеть соизволил... Шевченку определить рядовым в Отдельный оренбургский корпус с правом выслуги под строжайший надзор, с запрещением писать и рисовать..." (2, 378). З одного боку, це був найбільш знущальний вирок людині з художнім обдарованням, а з іншого – найбільш високе поцінування її творчості, якщо дивитися на неї з позицій держиморди. Тому в Шевченка і такі характеристики царів усіх мастей, як *"сатрал", "кат", "людоїд", "хорт", "эончий"*, згадуваний *"псар"* та ін. Звернувши погляд на пам'ятник Петру I в Петербурзі *"Первому – Вторая"*, герой поеми-комедії "Сон" майже вигукнув: *"Це той перший, що розпинав / Нашу Україну, / А вторая доконала / Вдову-сиротину. / Кати! Кати! Людоїди / Наїлись обое, накрались..."* і т. д. (1, 275).

Усе це – про Росію. Про ту Росію, в якій (нагадаю) Шевченко бачив і високий художньо-інтелектуальний дух (Брюллов, Жуковський, Добролюбов), але й колонізатора-загарбника (царі-імператори з їх самодержавством та цілою зграєю їхніх блюдолизів).

Незважаючи на такі жорсткі характеристики імперської Росії, кращі уми її дивилися на поета й художника з небесної висоти: і як на великого українського поета, і навіть як на славного громадянина *"російської землі"*. У вірші М. Некрасова "На смерть Шевченко", написаному в дні похорону поета, читаємо:

*Всё он изведal: тюрьму петербургскую,
Справки, допросы, жандармов любезности...
Так погибает по Божией милост
Русской земли человек замечательный* (5, 117).

В цьому ж вірші М. Некрасов акцентував, що в роки поетового заслання його *"поберегло.../ русских людей providенье истривое"* і що його життя обірвалося лише тому, що йому... *"Бог позавидовал"* (5, 118). Це була найвища форма художнього узагальнення в погляді на особистість Шевченка; подібної поетичної інвективи в російській літературі не удостоївся жоден інший літератор. Ні минулого, ні сучасного...

В радянські часи антиімперські мотиви в поезії Т. Шевченка піддавалися найжорсткішому цензуруванню. Вірші про Богдана Хмельницького з усіх масових видань "Кобзаря" вилучалися

послідовно й беззастережно, а ті, в яких фігурували образи на зразок "москаль", "московські ребра", "московська блекота" спотворювалися до невпізнаності. Особливо після перекладу їх російською мовою. У наслідку "москаль" в поемі "Сон" перекладався як "чиновник", саме слово "Москва" зникало з тексту цілком, розмова "по-московськи" перекладалася "по-господски" і т. д. Найбільше діставалося поемі Шевченка "Великий льох"; у ній слова "москаль", "московський", "московщина" ставали "начальством", "царёвой землёй"), "русскими царевыми слугами" та іншою подібною ахінеєю. У своїх фальсифікаціях перекладачі не пошкодували навіть окремих народів: у наслідку "московські ребра" в поезії "Чигрині, Чигрині..." перетворилися на "татарські". Запитати б у татар, що вони думають про поетичні мотиви в поезії як теоретичному понятті?

Картуючи імперську політику самодержавної Росії, Шевченко не щадив, звичайно, і своїх землячків. Найбільше діставалося тим, хто перетворювався на яничара і норовив приміряти на себе шкіру колонізатора. В поемі-комедії "Сон" один землячок пробував докоряти її персонажеві (візаві поета?), котрий, опинившись "у городі" ("*Чи то турецький, / Чи то німецький, / А може, те, що й московський*", 1, 271), нібито не вміє говорити "по-здешнему". Умію, каже персонаж, але не хочу. А загалом-то – "*Цур тобі, мерзенний / Каламарю*" (1, 272).

В поемі "І мертвим, і живим..." ті ж землячки всі мови слов'янські та навіть німецькі знають, а свою... "*Дастьбі... Колись будем / і по-своєму глаголить, / Як німець покаже*" (1, 351). Етична стриманість наратора після таких слів перетворюється в гнів і поширюється на всю українську історію з її продажними пристосуваннями, старшинами та гетьманами:

*Раби, подножки, грязь Москви,
Варшавське сміття – ваші пани,
Ясновельможнії гетьмани.
Чого ж ви чванитеся, ви!
Сини сердешної України!
Що добре ходите в ярмі?
Ще краще, як батьки ходили?
Не чваньтесь, з вас деруть ремінь.
А з їх, бувало, й лій топили* (1, 351–352).

В останні роки радянської влади переклади творів Шевченка в Росії видавалися в скороченому (щоб не сказати – "усіченому") вигляді. Так, у виданні "Кобзаря" в 1989 році (9, 3–232) вміщено лише шістнадцять творів (із 219-ти, які прокоментовані в текстологічному плані В. Доманицьким ще в 1907 році) (1, 3–384). До 200-річчя Шевченка московська БУЛ (Библиотека украинской литературы) здійснила електронне видання "Кобзаря" Т. Шевченка в нових перекладах російською мовою (частина друга, 2013), але в нього, як і в книжкове

видання 1989 року, не потрапив жоден твір з російськими мотивами. Це переважно пейзажна й інтимна лірика поета і кілька поем на історичні та біблійні теми. У давніших виданнях перекладів (переважно до 125-тиріччя від дня народження Т. Шевченка) кількість творів поета була ширшою, але саме тоді перекладачі найбільше спотворили Шевченкові тексти, приховавши в них практично всі російсько-імперські мотиви. Відтак здиміло чуттєве розуміння їх, образне уявлення поета про народне сприйняття самої суті Російської імперії та колоніальному становищі України в ній. Як це робилося під пером фальсифікаторів, видно хоча б із таких прикладів: слово "москаль", яке в свідомості українців означає не лише "солдат", а й "росіянин-завойовник", перекладачі в усіх випадках замінили "чужаком", "чиновником", "начальником", "царевими слугами", "царицей", або і взагалі уникали його. Образ "по-московськи" става у них безликим "по-господски", "московська блекота" перетворювалася на "блекоту царёву", а саму Москву пропонувалося сприймати не як столицю імперії, а чимось на зразок "рати царёвой".

Організувавши в кінці 2008 року зустріч поета Євгенія Євтушенка зі студентами Київського університету, я запропонував йому перекласти російською мовою (професійно і без фальсифікацій) бодай найбільш знакові твори Т. Шевченка з російськими мотивами – "Сон", "Кавказ", "І мертвим, і живим...", "Заповіт" та ін. Таке "домашнє завдання" класик сучасної поезії почав виконувати дуже оперативно. Через півроку після того в газеті "Новые известия" він опублікував переклад "Заповіту" і публіцистичне ессе про Шевченка "Гений, забритый в солдаты" (6). Живемо сподіванкою, що невдовзі з'являться його переклади й інших творів українського генія. І будуть вони такі ж досконалі, як і переклад "Заповіту"; порівняно з тими, що з'являлися в давнішій перекладацькій практиці Росії, він виявився найбільш вдалим і в текстологічному, і в художньому розумінні:

*Как умру, похороните
Меня на вершине,
На кургане, по-над степью
В милой Украине.
Чтоб в раздолье, в чистом поле,
Там, где Днепр под кручей,
Было видно, было слышно,
Как ревет ревучий.
Понесет он с Украины
В сине-сине море
Вражью кровь, и станет сразу
Горе мне не в горе.
Дойду к Богу из неволи,
До его порога,*

*Помолитесь, а дотоле
Я не знаю Бога.
Схороните и вставайте,
Кандалы порвите
И недоброй вражьей кровью
Волю окропите.
И меня в семье великой,
В мире вольном, новом
Не забудьте, помяните
Незлым тихим словом.*

Тут уже немає, наприклад, **могили**, яку нібито заповідав викопати-вирити для себе Шевченко (вона з'явилася в перекладі О. Твардовського, а Шевченко писав же про курган-могилу, а слово "вирити" придумав сам перекладач), а, крім того, **кайдани** названі кайданами ("кандалы"), а не ланцюгами-"цепями"), і для перекладу сумного настрою-прощання-непрощання знайдено суто російський, дуже поетичний відповідник "*горе мне не в горе*"). Загалом же, в перекладі Євтушенком "Заповіту" прозвучала справжня поезія, тоді як у багатьох інших перекладачів їхні тексти змахували на підрядники з калькованими словами...

Чи з'являться ближчим часом нові переклади творів Шевченка в Росії – питання проблематичне. Майже всі російські поети (зокрема й перекладачі) схилилися в бік агресивного ставлення кремлівського керівництва до України; оспівують загарбницьку політику його, захоплюються потужністю російської зброї, з допомогою якого захоплено український Крим, розірвано на шмаття східні області України, а на решті територій періодично організовуються терористичні акти та інші провокації. Майже повторюється імперська істерія після пришествя на царський престол Миколи Другого в 1894 році (про що писала Леся Українка) (8, 14–16), всенародне захоплення царизмом у зв'язку з відзначенням у 1913 році 300-ліття Дому Романових, стимуляція інтервенції в Україну більшовицької муравйонщини та інші антиукраїнські акції з боку Росії. Тим часом і давніші переклади творів Шевченка російською мовою, і його твори з російськими мотивами потребують нових і нових дослідницьких підходів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Доманицький В. Критичний розслід над текстом "Кобзаря" Шевченка. Репринтне відтворення з видання: В. Доманицький. Критичний розслід над текстом "Кобзаря". – Київ, 1907. – Черкаси, 2008. – С. 3 – 384.
2. Кирило-Мефодіївське товариство. У трьох томах. – Т. 3. – Київ, 1990. – С. 378.
3. Литературная энциклопедия терминов и понятий. – Москва, 2001. – С. 594.
4. Небесный огонь. Поэты Гоголя (Составитель и автор предисловия Г. А. Гецевич, общая редакция В. П. Викуловой). – Москва, 2012. – С. 3–112.
5. Некрасов Н. Избранные произведения. – Москва, 1959. – С. 117.
6. "Новые известия", – 2009, 7 августа.
7. Світова велич Шевченка. Збірник матеріалів про творчість Шевченка в 3-х томах. – Т. 1. – Київ, 1964. – С. 54, 86.

8. Українка Леся. Голос однієї української ув'язненої // Твори в 10-ти томах, т. 8. – Київ, 1965. – С. 14–16.
9. Шевченко Т. Кобзарь. Составление, комментарии, послесловие В. С. Бородина. – Москва, 1989. – С. 3–232).
10. Шевченко Т. Повне зібрання творів у 12-ти томах. – Т. 1. – К., 2001. – С. 344.
11. http://dugward.ru/library/blok/zorgenfrey_blok.html 12. <https://ru.wikisource.org/wiki>

Стаття надійшла до редколегії 11.03.15

Наенко М.

Чисто российские мотивы в поэзии Тараса Шевченко

Речь идет о теоретическом и историческом значении мотива как движущей силы каждого художественного произведения. А также – об осмыслении чисто российских мотивов в поэзии Тараса Шевченко. Автор анализирует наиболее значимые произведения поэта, в которых российские мотивы являются центром его эстетической мысли. Затронут также вопрос перевода произведений Шевченко российскими поэтами.

Ключевые слова: поэзия, текст, российский мотив, имперская идеология, художественный образ, перевод.

Naenko M.

Purely Russian motives in Taras Shevchenko's poetry.

The key point is the motive as the driving force of art and its theoretical and historical significance. As well as the interpretation of the purely Russian motives in Taras Shevchenko's poetry. The author analyzes the poets' artworks with the Russian motives in the center of aesthetic thought. Also raised the issue of translation of Shavchenko's poems by Russian poets.

Key words: poetry; text; russian motive; imperial ideology, artistic image, translation.

УДК 811'161.2'06

Н. Єщенко, канд. філол. наук, доц.,
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка

ФУНКЦІОНУВАННЯ КОНЦЕПТУ "СЕРЦЕ" В ПОЕТИЧНИХ ТЕКСТАХ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

У статті розглянуто функціонування концепту "серце" в поетичних текстах Т. Шевченка. Трактування поетом образу "серця" пов'язане з біблійною традицією і українським народним світоглядом, разом з тим відображає індивідуально-авторську інтерпретацію цього концепту. "Серце" у Т. Шевченка є центром внутрішнього світу людини, її сутністю, вмістилищем почуттів і думок, часто отожднюється з душею. Про сердечність поезії Т. Шевченка свідчить домінування емоційної складової у трактуванні концепта "серце". Для поета неприпустимі омертвіння і холодна байдужість серця. Образ "серця" переосмислюється до образу духовної сутності народу.

Ключові слова: концепт; серце; контекстуальний аналіз; коди переосмислення; поезія Т. Шевченка.